

ANNEKE VAN BAALEN

Hoe heerlijk lelijk waren zij! Tennis en feminisme en tennis

Bestaat er een verband tussen feminisme en tennis? Volgens mij bedriegt, zoals zo vaak, de eerste indruk: mijn tennispark is wel vol met feministen, maar helaas – zij tennissen. In mijn beperkte omgeving is er dus wel een verband, maar negatief: hoe minder feminisme, hoe meer tennis. In het brede verband van het internationale proftennis liggen de zaken ingewikkelder. Voortgestuwd door de tweede feministiese golf stelden de vrouwelijke profs zo'n vijftien jaar geleden dat zij net als andere vrouwen onderdrukt en uitgebuit werden, en zij sloten zich aaneen en voerden onder leiding van Billy Jean King actie voor hogere prijzengelden. Met enig succes ook nog, al zijn hun gouden borden en zilveren bekens niet vervangen door exemplaren op mannenformaat.

Een positief verband dus, wat de financiële positie van de top betreft. Van de rest weten wij eigenlijk niet zo veel, omdat aan de onderdrukking niets is veranderd: de schrijvende media hebben zich gewroken door uitsluitend de nummers één en twee van de wereldranglijst nog te noemen en de rest te negeren, onder het motto dat die er niets van terecht brengt.

Geknakte geest

Oordelen wij zelf, via de televisie die dit vooroordeel niet schijnt te delen, of op het eigen tennispark – en inderdaad, mannen tennissen véél beter dan vrouwen. Het verschil is zo schrijnend dat het slechts extreme verklaringen oproept: óf we hebben ons vergist – vrouwen hebben een andere *natuur* dan mannen; ze zijn slapper, slomer, trager van lichaam, zwakker, angstiger van geest; óf we hebben nog meer gelijk dan we dachten: de onderdrukking en uitbuiting van de vrouw verlamt haar lichaam (na twee, hooguit drie sets is zij geheel uitgeput), knakt haar geest (zij kan geen matchpunt verwerven zonder geheel in te storten). En nooit speelt zij een wedstrijd tegen een man, tenzij het haar *eigen* man is, die haar voortdurend vaderlijke aanwijzingen geeft.

Toch komen er merkwaardigerwijze regelmatig boeken over vrouwentennis uit, dat wil zeggen over vrouwen die tennissen. Voor me liggen er twee: één over de vooroorlogse amateur Kitty Godfree (geb. 1896), die ons een aantal jaren geleden zo vertederde bij de tv-parade der Wimbledonkampioenen, en één van/over Marcella Mesker, de enige Nederlandse speelster die met Martina Navratilova gebridget heeft.

Beide dames voelen zich verplicht zich te verweren tegen de voortdurende kritiek op het damestennis. Godfree: 'They can provide some fine, exciting matches and much to the point, women generally behave themselves.' Helemaal zeker van haar zaak is zij niet: 'No doubt there are those who will accuse me of being a tennis suffragette and point me to the opinion of the late, great Elizabeth Ryan who said that women did not play five sets. "Let them face men", she remarked in a voice to silence further argument.'

Het spel en de knickers

Zover is het dus nog niet. Onze Marcella heeft zich juist definitief in de natuur ingegraven: 'Vrouwen beheersen het spel net zo goed als mannen, maar door het fysieke verschil is de manier waarop de sport wordt beoefend, anders. Ik kan me best voorstellen dat mensen het mannentennis spectaculairder vinden. Echter alleen maar kijken naar "serve-and volley" en keihard spel, waar geen rally aan te pas komt, kan ook gaan vervelen,' Zwak, heel zwak:

¹ Over: Geoffry Green, *Kitty Godfree, Lady of a Golden Age*, The Kingswood Press, 1987 en M. Mesker en B. Palthe, *Marcella Mesker, Het roerige leven van een tennisprof*, Blauw Media, 1987
Hoe heerlijk lelijk waren zij! verscheen in Surplus nr 1, nov/dec 1987

alsof er geen mannelijke base-line-spelers zijn! Nee, hier is niet verklaard waarom er nog steeds zoveel vrouwentennis op de buis is.

Het gebabbel van Mesker maakt overigens wel duidelijk wat zij met 'het fysieke verschil' bedoelt. Voor Godfree was het helemaal geen probleem: zij won slechts kadobonnen en maakte haar carrière in het gezinsleven. Zij diende hoogstens om het vrijetijdsleven van de dochters van de betere standen een fleurig voorbeeld te geven. Mesker is beroeps en moet dus eigenlijk de hele dag werken en geld verdienen: zij verkoopt een produkt.

Dat doen mannen natuurlijk ook; het verschil zit niet in het verkopen, maar in het produkt. De mannen verkopen tennis, rackets, schoenen en vlotte, maar onflatteuze truitjes. De vrouwen verkopen mode (Mesker: 'Dit bedrijf vindt mij een goede representante voor de kleding van carrièrebewuste vrouwen'), cosmetika en slankmakende sigaretten (Virginia Slims). Of zij ook tennis verkopen weet Mesker eigenlijk ook niet. Van de 79 foto's die de 79 pagina's van haar boek sieren beelden zeven haar tennissend af – voor de zekerheid, denk ik. In de eerste plaats verkoopt zij vrouwelijkheid en daarmee kan men helaas geen tenniswedstrijd winnen.

Er zijn sporten die dit probleem drasties hebben opgelost door een schoonheidsversie in te voeren: kunstschaatsen, figuurzwemmen (als zitten ze daar nog met rare neuskniptertjes). In mijn jeugd bestond er ook voor de bonkerige roeisport zo'n alternatief dat 'stijlroeien' heette: een jury beoordeelde de sierlijkheid van de halen en de rechtheid van de ruggen. Zo iets zou in het vrouwentennis ook best ingevoerd kunnen worden. Een ballenkanon schiet, niet te hard, de ballen, eventueel met verschillende effecten, over de baan; de dames demonstreren de soepelheid en coördinatie van hun slanke lichamen. Aan de kleding hoeft niets te worden veranderd: die is daar al voor ontworpen.

Nu is het hele vrouwentennis tegenstrijdig. Het wedstrijdelement verleidt namelijk een aantal onsolidaire wezens te oefenen op kracht en snelheid! De benen van Navratilova! De armen van Navratilova! Ze tennist natuurlijk goed, maar dit is toch niet leuk meer. Het publiek klappt hartstochtelijk voor haar tegenstandster; helaas, als Navratilova de wedstrijd belangrijk genoeg vindt en dus lang genoeg met haar halters gewerkt heeft, wint ze gewoon.

Echte dames

Sterker nog; het is de sponsors niet eens gelukt te verbieden wat ze nog erger vinden dan spieren: het lesbies gedrag, de lesbische verhouding en zelfs de lesbische come-out. Rita Mae Brown heeft in een overigens voor zo'n goede schrijfster tamelijk stom boekje (Sudden Death) verslag gedaan van de uitgeoefende terreur aan de hand van een sleutelroman over de verhouding die ze ooit met Navratilova had. Censuur, verraad en lafheid alom. En inderdaad, ook Mesker acht de goede naam van het vrouwentennis vrijwel bedorven door het vooroordeel dat het 'een wereldje vol lelijke potten' zou zijn. 'Door Martina's uitlatingen en gedrag is zij het idool van een bepaalde groep vrouwen geworden. Dat werkt bevestigend op een deel van de vooroordelen.' Dus: 'Natuurlijk zijn niet alle of bijna alle speelsters lesbisch. Misschien komt het in het vrouwentennis niet vaker voor dan in de gewone samenleving, net als in andere overwegend vrouwelijke gemeenschappen, zoals gevangnissen.' Maar: 'De laatste jaren is er sprake van een politieke verandering in het beeld, dat mensen van vrouwentennis hebben. De eerste profspeelsters, die daartoe bijdroegen, waren Chris Evert en Evonne Goolagong. Zij zagen er charmant uit en hadden een vrouwelijke uitstraling. Op de baan gedroegen zij zich als echte dames.' 'Andrea Temesvari, Carling Bassett en Gabriela Sabatini zijn jong, spelen fantastisch tennis en zien er ook nog beeldschon uit. Niet voor niets krijgen juist deze meisjes de meest lucratieve sponsorcontracten aangeboden.'

Te lang

Zoveel te veel foto's als het boek van Mesker heeft, zoveel te weinig zijn er van Godfree en haar makers: hoe heerlijk lelijk waren zij! Hoe reddeloos onelegant! Alleen Betty Stöve heeft

de traditie nog eenzaam volgehouden, maar zij is niet opgevolgd. Jeugdkampioene Brenda Schulz slikt een anti-groeimiddel omdat zij 1.84 meter meet 'en dat al veel te lang is'. Zoals op zoveel maatschappelijke terreinen zijn vrouwen hier weer flink afgezakt. Toch zijn er tegenbewegingen. *Emma* van september rapporteert over de successen van vrouwen in die sporten waar vrouwen gewoon met mannen concurreren (op paarden, in auto's) en de strijd van allerlei atletes, vooral in de uithoudingsvermogenraces, om de scheiding op te heffen. Tafeltennistressen dringen de mannencompetitie binnen, omdat ze anders nooit bij de wereldtop – die van vrouwen helaas – aankomen. Kortom, tennis heeft meer met feminisme te maken dan je zou denken. Apartheid voor vrouwen heeft alleen zin als politiek separatisme in de strijd om mannen hun voorrechten af te pakken: een vrouwenorganisatie om al dat geld dat aan mannensport wordt besteed eens een tijdje naar vrouwen over te hevelen. Maar de individuen, die willen concurreren om geld, macht en prestige moeten dat gewoon met mannen doen, niet in de vrouwenspeeltuintjes van het corporatisme.